

tudja, hogy milyen művelt ember, rengeteget olvas. Szóval maradjon ő az elnök. Ezt helyeselték a többiek is. Én nem nyugodtam bele, javasoltam Fülöp István Gajdát elnöknek, de ő majdnem ugyanolyan indoklással, kitért az elnöki tisztség elől. Végül javasoltam Mezei Jóska bátyámat, őt egyhangúlag elvetették. Csak éppen nem mondták ki, hogy iszákos embernek tartják, nem elnöknek való.

Ebből csak annyit mondtam el Veres Péternek mikor elhallgatott, hogy gondoltam én is ezekre, amiket elmondott, parasztembert akartam elnöknek, de egyik sem vállalta el. Csak azért maradtam én az elnök, viszont titkárnak javasoltam a fiatal Ocsovai Sándort, egy kertészkedő parasztagazda fiát, aki most végez-te éppen a közgazdasági és közigazgatási egyetemet, már utolsó vizsgáját teszi. Őt meg is választották titkárnak, Mezei Jóska bácsit pedig alelnöknek.

Ekkor Veres Péter is arra a gondolatra jutott, mint én! Ő ki is mondta:

— *Már látom, hogy maguk is attól félnek, visszajön a német! . . . Szinte haragosan nézett körül a tagokon és szigorúan rájuk kiáltott. — Nem jönnek vissza! . . . Ezt én mondom, Veres Péter! Megmondtam a gyűlésen is! Hallottam én is a suttogó rémhíreket! Azt suttogják, jaj, hátha visszajönnek?! . . . Mi lesz ha visszajönnek?! Csak a pecsovics, gyáva emberek félnek ettől. Csak az ostoba, hiszékeny vénasszonyok ijedeznek ettől, mi nem félünk. Tudom, én nem voltam itt akkor, hogy lelket öntsek magukba! . . . De itt volt Szelei Ferenc, aki megalakította a parasztpártot Hatvanban. Hát őrá nem néztek? Hogy ez mért nem jél? Fiatal ember, okos ember, maguk is elismerik, hogy az. Becsületes ember! Ismerik őt, tudják róla, hogy becsületes, rendes ember. Hát hogy lehet az, hogy ő nem jél?! . . . Nem reszket, hogy hátha visszajönnek? Pedig szép, fiatal felesége van, szép két kis gyermeke van, háza, földje, jó állása van a vasútnál . . . Nem gondolkoztatok még azon, hogy lehet, hogy ez a fiatal ember, ez a Feri nem jél?! — Nohát én azt mondom nektek, szégyelljétek magatokat mindnyájan, akik elhiszik, hogy visszajönnek! . . .*

Mostmár befejezem beszédemet, az eligazítást megadtam. Fogadjátok meg tanácsaimat, jó lesz minden, ha az elnök-titkároktokra, Szelei Ferencre hallgattok! Jó kézben van nála a vezetés. Ő még magasabb pozícióba is meglehel majd. Előre megjósolom, hogy feljebb is lép, magasabb beosztásba, hamarosan! . . . Isten veletek barátaim! Örülök, hogy megismeretek benneteket! . . . Vizsgálatásra!

Sorra kezét fogott mindenkivel. Feleségemhez odaérve, Marika az ölébe simuló pufók kisfiúkat fölemelte és odanyújtotta neki.

— *Ettől a kisfiutól is vegyen búcsút Péter bácsi! Hadd emlegesse meg magát ő is!* Veres Péter könnyedén, de mégis biztos mozdulattal átvette kis Béla fiúkat, magasra tartotta és erős hangon azt mondta:

— *Nézzétek emberek ezt a szép, erős kisgyermeket! . . . Ő már egy jobb és szebb világban nő majd fel, és a jobb jövőben fog élni! Isten tanson meg Béluska. Nagyra nőj!* — Béla fiúkat megragadta az elnök hatalmas bajuszát kis, kövér kezével és boldogan kacagott.

— *Búcsúznom kell. Isten vele, kedves Mariska! Köszönöm a szíves vendéglátást és köszönöm a kedvességet! — Isten vele Péter bátyám! Örülök, hogy eljött és hogy személyesen is megismerhettük magát! Nagyon szívesen láttuk! . . . Jöjjen el máskor is, ha erre visz az útja!*

Kislányom, a négyéves Zsuzsika is odajött, elköszönt az elnöktől, aki gyöngéden megcsókolta a kislány arcoskáját, anyósommal is kezét fogott, azután elindult. Sokan mentünk vele, hogy elkísérjük a község-házához, ahol már várta a megjavított gépkocsija, és várta a vezetőemberek csoportja. Ott volt mind az öt párt vezetőse, a Nemzeti Bizottság Elnöke, a rendőrkapitány, a hatvani prépost is ott volt, köszönteni Veres Pétert.

Hát így történt Veres Péter első látogatása Hatvan községben, amelyből egyébként Hatvan város lett nemsokára, a Nemzeti Bizottság határozatára. Veres Péter még több alkalommal is járt Hatvanban, én is többször jártam nála a központban, otthonában is, de ezekről majd máskor!

Veres Péter és a karácsondi földosztás

Karácsond a Mátra déli nyúlványai közötti fennsík elterülő Heves megyei község. Történelmében jelentős esemény volt a földosztás, amelynek során 654 család között 1651 kh földet osztottak ki.¹ Ebben nincs semmi különös — hiszen 1945-ben az ország valamennyi helységében osztottak földet —, amiért mégis írunk róla, annak oka az, hogy a volt gyöngyösi járás területén a kiosztott földek megtartásáért folytatott harc, a „földet vissza nem adunk”-mozgalom itt bontakozott ki legerőteljesebben: „. . . a karácsondi újgazdák karókkal, kaszákkal éjjel-nappal őrzik a szőlőt” — olvashatjuk a Gyöngyösi Néplapban.²

A viszály azért keletkezett, mert felosztották Adorján József, akkori kisgazdapárti nemzetgyűlési képviselőnek a falu határában levő szőlőbirtokát is, azzal az indokkal, hogy nem lakott a községben és nem földműveléssel, hanem borkereskedéssel foglalkozott. A volt tulajdonos a helyi Földigénylő Bizottság ha-

¹ Dr. Géczy József—Molnár József—Nagy Gyula: Gyöngyös járás községeinek 25 éve. Múzeumi Füzetek 11. Gyöngyös, 25 old.

² Gyöngyösi Néplap, 1946. szeptember 8.

³ Donáth Ferenc: Demokratikus földreform Magyarországon 1945—1947. Akadémia Kiadó, Budapest, 1969. 402 old.

tározatát nem vette tudomásul, és minden eszközt felhasználó szőlőbirtokának visszaszerzésére: megfenyegette a újbirtokosokat, éretlenül leszűreteltette szőlőjüket, és még tettlegességre is sor került. Adorján özsze-kötöttései révén meggyőzte az Országos Földbirtokrendező Tanács néhány tagját, hogy „a mezőgazdasági termelés élethivatása” (ezen a jogcímen a földreformrendelet 14. szakasza mentesítést adott)³, és a megélhetéséhez feltétlenül szükséges a karácsondi határban fekvő szőlőbirtok. Mivel a mentesítésre ígéretet kapott, a volt községi főjegyző támogatásával olyan szerződést ajánlott fel a juttatottaknak, amelynek értelmében „a szőlő használatáért a termésük 40 százalékát részére átadják.”⁴ Az újbirtokosok egy része aláírta a szerződést, többen megtagadták, mert nem voltak hajlandók lemondani törvényes jogaikról. Ezek közé tartozott *Bakos Pál* és felesége is, akiket amikor nem teljesítették a „földesúri szolgáltatást”, Adorján emberei fokossal megtámadtak és véresre vertek. Ez olyan nagy felháborodást keltett, hogy valamennyi baloldali blokk pártjának megyei lapja elítélte, a helyi Földigénylő Bizottság küldöttsége pedig felkereste *Veres Pétert*, az Országos Földbirtokrendező Tanács elnökét és tájékoztatta a községben kialakult helyzetről.⁵

Az író 1946. szeptember 18-án Karácsondra érkezett, hogy a helyszínen vizsgálja ki a szőlőbirtok körül keletkezett viszályt. A község házára behívatta a Földigénylő Bizottság tagjait és a pártok helyi vezetőit. Jelen volt Adorján József is, aki azt állította, hogy szőlőbirtokba nem is került kiosztásra és azt szerződéses alapon művelik. Ezt a jelenlevők megcáfolták, és ismertették Adorján „viselt dolgait”, mire az beült autójába és eltávozott, ügyének további képviselővel fiát bízta meg, aki arra hivatkozott, hogy a szőlőt a juttatottak nem művelték meg, ezért a munkálatokban hiányzott a folytonosság. Az újbirtokosokat is behívatta „Péter bácsi”, akik egyöntetűen vallották, hogy a kapott szőlőt becsületesen megdolgozták, és elmondták, hogy a földosztáskor Adorján embereivel a bevett karókat kidobatta, és a vincellér útján állandóan fenyegette őket. *Veres Péter* nyugodt, nyílt tekintetűre és megfontolt kérdéseire a vincellér sem mert hamisan vallani, és Adorján fiának a szemébe mondta, „hogy igenis, az ő parancsukra történt minden, és a juttatottak igazat mondanak”. *Veres Péter* azzal zárta le a vizsgálatot: „a szőlő azoké, akik megdolgozták”.⁶

A Néplap tudósítója megkérdezte *Veres Pétert*: „mi az oka, hogy Adorjánt az Országos Földbirtokrendező Tanács paraszttá akarta nyilvánítani”. Bajusza alatt mosolyogva „Péter bácsi” a következőket válaszolta: „*hát uraim, ezzel még én sem vagyok tisztában, de azt tudom, kié a föld...*”⁷

Lezárult a karácsondi földhözjuttatottak csaknem két éves harca a szőlőért. *Veres Péter* a jegyzőkönyveket magával vitte bizonyítékul az Országos Földbirtokrendező Tanács tagjainak, hogy a parasztságot „*jogos örökségétől*” senki sem foszthatja meg.

Dr. Horváth Mihály

A Sárospataki Népfőiskola ötven éve

*Pozsgay Imre átadja a HNF OT kitüntető
jelvényét dr. Újszászy Kálmán professornak
(Dr. Varga András felvétele)*

A múltból. „Az indulásának 50. esztendejére emlékező Sárospataki Népfőiskola gyökerei a századelőre vezethetők vissza. Ekkor születtek azok, akiknek élete, munkája vele összeforrott. Ahhoz a generációhoz tartoztak, amelytől Illyés Gyula temetésén köszönt el a nemzet... ezt sebezte meg szinte halálosan az országnak darabokra hullása... Csak korai ocsúdása magyarázza, hogy nem roppant össze, sőt vállalta azt a feladatot, amelyet ritka nemzedékének szánt történelmünk: alapot rakni a régivé minősült Magyarország helyett az újnak.” Így vezet be dr. Újszászy Kálmán professzor, Illyés Gyula kortársa,

³ Heves megyei Levéltár, Eger V—241. 20. rsz.

⁴ Gyöngyösi Néplap, 1946. szeptember 15.

⁵ Gyöngyösi Néplap, 1946. szeptember 22.

⁷ Uo.